

Тема 1. Вступ до курсу «Педагогіка тренерської діяльності»

Мета: ознайомитись із предметом педагогіки спорту як навчально-наукової дисципліни, її головною метою; розглянути наукові основи та джерела педагогіки спорту; засвоїти основні поняття спорту як педагогічного явища; усвідомити зміст педагогічної діяльності тренера та її завдання.

План

1. Предмет педагогіки спорту.
2. Наукові основи та джерела педагогіки спорту.
3. Основні поняття спорту як педагогічного явища.

Ключові терміни та поняття: *педагогічна діяльність, педагогіка, спорт, вид спорту, спортсмен, тренер, педагог, спортивна підготовка, виховання, навчання, тренування.*

1. Предмет педагогіки спорту

Основним завданням педагогічної діяльності тренера є підготовка спортсмена.

Метою спортивної підготовки є досягнення оптимального для цього спортсмена рівня техніко-тактичної, фізичної, психічної підготовленості відповідно до специфіки виду спорту та прагнення досягнути високих результатів у змагальній діяльності.

Предметом педагогіки спорту як навчально-наукової дисципліни є закономірності навчання спортивної техніки та тактики й спрямованого фізичного розвитку, особливості організації спортивних занять і навчально-вихованого процесу.

Відмінність педагогіки спорту від інших педагогічних наук полягає в тому, що вона встановлює свої принципи і правила, визначає засоби, методи й умови вирішення своїх завдань, ґрунтуючись головним чином на закономірностях оволодіння руховими діями, розвитку форм тіла, функціях організму та рухових здібностях, а також на особливостях формування особистості в процесі рухової діяльності.

Першочергова мета педагогіки спорту – застосування педагогічних знань безпосередньо до діяльності тренера, керівника спортивних секцій.

Діяльність спортивного педагога першочергово пов'язана з підвищенням спортивних можливостей його вихованців, що відбувається в процесі спортивної підготовки.

Ключову роль у спортивній підготовці відіграють вправи в обраному виді спорту, що синтезують результати застосування всіх видів підготовки (моральної, психологічної, техніко-тактичної, теоретичної, загальної та спеціальної фізичної).

Реалізація всіх видів підготовки здійснюється через виховання,

навчання та тренування.

Виховання – процес впливу педагога, колективу, громадських організацій, засобів масової інформації, багатьох зовнішніх умов, спрямований на свідомість і психіку учня з метою формування його особистості.

Навчання – організований педагогічний процес передачі і засвоєння системи спеціальних знань і рухових дій, спрямованих на фізичне і психічне удосконалення учня. Навчання, що побудоване на свідомому сприйнятті педагогічних впливів і активному ставленні до цього процесу, завжди пов'язане із самонавчанням.

Тренування – процес систематичного виконання вправ із метою підвищення їх ефективності та поліпшення працездатності відповідних органів і систем спортсменів.

Тренуванням керує тренер, але воно з успіхом може проводитися і спортсменом за наявності у нього спеціальних знань та досвіду. Повинна відбуватися взаємодія складових, а саме: навчаючи, ви певною мірою виховуєте, тренуючи – навчаєте і виховуєте.

Відтак виокремлення процесів навчання, виховання та тренування є умовним і здійснюється за ознакою переважного впливу, переважної спрямованості.

2. Наукові основи та джерела педагогіки спорту

Педагогіка спорту сформувалася і розвинулася на стику суспільних і природничих наук.

Усі наукові дисципліни, що складають її основу і є її джерелами, можуть бути розподілені на **чотири групи**:

1) дисципліни, що досліджують загальні закономірності розвитку природи та суспільства, – філософія, соціологія, історія, етика та ін.;

2) дисципліни, що досліджують закономірності навчання, розвитку та виховання, – педагогіка та психологія;

3) дисципліни, що досліджують біологічні закономірності формування та розвитку людини, – біологія, анатомія, генетика, фізіологія, біохімія та ін.;

4) дисципліни, об'єктом дослідження яких є виключно проблеми спорту, – теорія і методика фізичного виховання (ТМФВ), історія фізичної культури, психологія спорту тощо.

Як прикладна наука педагогіка спорту акумулює знання про способи розв'язання спортивно-педагогічних завдань.

Зв'язок педагогіки спорту з іншими науками двосторонній. З одного боку, вона користується їх даними як підґрунтям щодо визначення спортивно-педагогічних принципів і правил, які сприяють вдосконаленню практики занять спортом; з іншого боку – спортивно-педагогічна діяльність, організована згідно з їх підходами, забезпечує новими даними низку наук, предметом дослідження яких є людина й суспільство.

3. Основні поняття спорту як педагогічного явища

У педагогіці спорту розглядаються тільки ті поняття, що становлять інтерес для даної дисципліни. Науковим підґрунтям щодо їх визначення є вчення про закономірності та чинники формування і розвитку людини.

Прогресивні діячі науки стверджували, що психічне та фізичне в людині становить нерозривну єдність, тому організація рухової діяльності може стати одним із засобів формування особистості загалом.

Спорт – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Він включає в себе окремі види й різновиди, що являють собою рухові дії як предмет змагання.

Заняття спортом – педагогічний процес, в якому людина прагне до фізичного й морального вдосконалення, розвитку своєї особистості, підвищення рівня життєдіяльності, використовуючи для цього спеціальні форми рухової діяльності, самовиховання та раціоналізацію способу життя.

Завдання заняття спортом:

- 1) засвоєння системи знань;
- 2) оволодіння спортивною технікою;
- 3) поліпшення фізичного розвитку та фізичної підготовленості;
- 4) формування особистості загалом.

Заняття спортом моделюють ознаки, що характерні для змагань у конкретному виді спорту. Бігун намагається оволодіти мистецтвом більш швидкого подолання дистанції, боксер – ведення бою із суперником, тенісист – гри із суперником тощо. Таким чином, змагальний початок характерний для спорту, але це не означає, що єдина мета занять – це підготовка до участі у змаганнях. Мотивами спортивних занять можуть бути зміцнення здоров'я, забезпечення різнобічного розвитку, навчання техніки рухів тощо.

Залежно від цілеспрямованості занять, контингенту, що займається, особливостей організації та керування розрізняють масовий спорт і спорт вищих досягнень. Різниця між ними полягає в специфіці організації та проведення занять і передбачає вищі вимоги до спортсмена у сфері спорту вищих досягнень, більш широке використання нетрадиційних засобів і методів тренування, засобів відновлення спортивної працездатності та різнобічність форм і умов проведення занять.

Спортивні змагання – протиборство окремих осіб або груп (команд) в ігровій формі, що здійснюється в межах встановлених правил для виявлення переваги в рівні фізичної підготовленості, оволодінні мистецтвом рухів і спеціальними приладами (снарядами), а також в розвитку деяких аспектів психіки.

В історії людства саме спортивні змагання передували організованим заняттям спортом. У наш час заняття спортом і участь у спортивних змаганнях тісно взаємопов'язані. Зміни, що відбуваються в організмі та у

психіці спортсмена в умовах змагань, як правило, перевершують рівень, характерний для звичайних занять.

? Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте основні завдання навчальної дисципліни «Педагогіка тренерської діяльності».
2. Поясніть, що є предметом педагогіки спорту як навчально-наукової дисципліни.
3. Сформулюйте основну мету педагогіки спорту.
4. Розкрийте сутність таких понять, як «спорт», «заняття спортом», «спортивні змагання», «навчання», «виховання», «тренування».